

[Diderichsen.]

endelig ikke bør føre dertil, at det egentlige sigte med efterskolerne udviskes. Det bør understreges, at det almene sigte, forsøget på at give de unge inspiration til personlig udvikling, stadig væk må være det centrale i efterskolerens virksomhed.

Det er bekendt — og jeg vil også gerne fremhæve dette faktum — at der virker mange dygtige, selvstændige ledere og lærere i den danske efterskole, og det er derfor rimeligt, at vi også ser på lønforholdene og sørger for, at de lønmæssigt er således placeret, at denne virksomhed stadig væk kan virke tiltrækkende.

Vi kan derfor med stor glæde anbefale det foreliggende lovforslag.

Poul Dam: Det har i mange år været sådan i de frie skoler, at man har frygtet, at — som man sagde — samfundet skulle organisere sig uden om henholdsvis efterskolen og højskolen. Dette lovforslag er jo et udtryk for, at man fra undervisningsministerens side ønsker, at efterskolen i hvert fald stadig skal bestå i forlængelse af den indsats, som er øvet af efterskolerne igennem snart mange år, og det tror jeg at man fra de frie skolers side må være meget taknemlig over.

Det er jo imidlertid ganske vanskeligt i vor tid rigtigt at forstå, hvad vi skal med de frie skoler. Lad mig som en slags repræsentant for disse fremhæve to frihedsprincipper, som forekommer mig meget væsentlige.

Det ene er, at der igennem opretholdelsen af efterskoler gives de 14—18-årige mulighed for at vælge mellem forskellige skoleformer. Valgfriheden er i sig selv af ganske overordentlig stor betydning for de unge, ikke mindst hvis de får lov til at vælge selv og ikke bare bliver sendt af sted af deres mere eller mindre forstående forældre.

Det andet er, at efterskolen — og med den de andre frie skoler — jo har været pædagogisk frie; det vil naturligvis sige, at der er pædagogisk frihed til at lave noget temmelig gammeldags og temmelig dårligt; men det betyder også, at der har været pædagogisk frihed til at gennemføre fremskridt, førend de har kunnet gennemføres i den offentlige skole. Man har i dette land ofte betragtet de frie skoler som særlig

traditionsbundne og særlig gammeldags. Vi trænger til en ændret historieskrivning på dette område. Så vidt jeg har kunnet følge udviklingen i efterskolerne og højskolerne, har jeg kunnet konstatere, at disse skoleformer gang efter gang er kommet med de pædagogiske fremskridt, før de har været anvendt i den offentlige skole. Nogle få steder, bevares; men de er gennemprøvet dér. Jeg kender faktisk efterskoler, der arbejder friere og bedre end de bedste 8., 9. og 10. klasser. Jeg kender også andre, jeg kender begge typer, men denne pædagogiske frihed er ganske overordentlig væsentlig, og det er vigtigt, at man benytter sig af de erfaringer, som herigennem er indhøstet, også benytter sig af dem i den offentlige skole.

Denne frihed udstrækker sig også til spørgsmålet om forstanderes og læreres foruddannelse. Det er næppe rigtigt at sige, at der ikke kræves kvalifikationer til at være efterskolelærer eller højskolelærer — tværtimod; det er sådan, at der kræves ikke nogen eksamen; der kræves i høj grad kvalifikationer, for ellers bliver man ikke ved med at være det ret længe. Her har vi en mulighed for at tage folk, efter hvad de kan bruges til — og smide dem ud igen hurtigt — uden at behøve at se på, om de har den ene eller den anden formalistiske uddannelse. Det er et frihedsprincip, som vi har alt for få steder i samfundet, og som vi kun kan være glade for at vi har her.

I bemærkningerne til lovforslaget står der noget om, at kostskoleformen har givet anledning til en særlig pædagogik, som knap nok er færdigt udformet. Det er klart, at den ikke er færdigt udformet, fordi de ændrede forhold i samfundet til stadighed stiller kostskolelederne over for nye problemer; men det må siges, at der netop i det pædagogiske miljø i en kostskole er noget, som er af betydning for de unge langt ud over undervisningsfagene. Jeg kommer måske tilbage til det under den næste sag på dagsordenen, men jeg tror, at vi mere og mere må indse, at disse skoleformers opgave er en almen opdragelse, langt mere end det er undervisning i snævert boglig forstand. Pædagogikken og de pædagogiske fordele ved de frie skoler er noget ganske overordentlig væsentligt, som må huskes. Det er ikke bare en skoleform, der skal konkurrere på lige fod med andre skole-